

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΦΛΩΡΙΝΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΤΙΤΛΟΣ:

“Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΚΡΙΤΙΚΗΣ ΣΚΕΨΗΣ ΜΕ
ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΤΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ”

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΛΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΚΩΤΣΑΛΙΔΟΥ

ΕΥΛΟΞΙΑ

Β' ΒΑΘΜΟΛΟΓΗΤΗΣ: ΚΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΣ

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: ΠΑΠΑΜΗΛΙΟΥ ΑΝΤΙΓΟΝΗ

A.E.M.:2985

ΕΠΙ ΠΤΥΧΙΟ

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΈΤΟΣ : 2018

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τους υπεύθυνους καθηγητές της πτυχιακής μου εργασίας κ. Τριαντάφυλλο Κωτόπουλο και κ. Δόξα Κωτσαλίδου για την εμπιστοσύνη, την πολύτιμη βοήθεια που μου έδωσαν καθώς και την καθοδήγηση με σκοπό την ολοκλήρωση και υλοποίηση της πτυχιακής μου εργασίας. Επιπλέον θα ήθελα να ευχαριστήσω το 6ο νηπιαγωγείο Φλώρινας (στο οποίο πραγματοποίησα την πρακτική μου άσκηση) καθώς τις νηπιαγωγούς και τους μαθητές μου που με την συμβολή τους με βοήθησαν και μου έδωσαν υλικό για την δημιουργία της πτυχιακής μου εργασίας.

Περίληψη.

Η παρούσα πτυχιακή εργασία ασχολείται κυρίως με το παραμύθι και την χρησιμότητα του στο νηπιαγωγείο ως εργαλείο κριτικής σκέψης. Το παραμύθι αποτελεί ένα αναπόσπαστο κομμάτι της παιδικής ηλικίας εδώ και πολλά χρόνια από της αρχές της δημιουργίας του. Η αφήγηση των παραμυθιών αποτελεί μία αρχαία παράδοση η οποία εφαρμόζεται στον κόσμο ανεξαρτήτως εθίμων και κουλτούρας. Ξεκινώντας μία ιστορική αναδρομή φαίνεται πως το παραμύθι διαφέρει σημαντικά από χώρα σε χώρας προς τον τρόπο αφήγησης καθώς επίσης τον τρόπο με τον οποίο ο κάθε συγγραφέας θα παρουσιάσει τους φανταστικούς του ήρωες. Αφήνοντας πίσω τις αναμνήσεις της δικής μου παιδικής ηλικίας, θέλησα να έρθω αντιμέτωπη με τη σύγχρονη πραγματικότητα. Αναρωτήθηκα για πολλά πράγματα, όπως "Άραγε τα σημερινά παιδιά ακούν όσο θα ήθελαν παραμύθια και ιστορίες;", "Ο γρήγορος ρυθμός ζωής και το συνεχές κυνήγι των υλικών αγαθών επιτρέπουν και αφήνουν χρονικά περιθώρια στους γονείς να πουν στα παιδιά τους παραμύθια ; "Η πυρηνική οικογένεια, που απομάκρυνε από την εστία τον παππού και τη γιαγιά, είχε ως αποτέλεσμα να λέγονται λιγότερα παραμύθια στα παιδιά. "Τα κινούμενα σχέδια, τα κόμικς και γενικά η τεχνολογία κατά πόσο υποκαταστήσει τα παραμύθια; Αποτελούν τους νέους τρόπους έκφρασης των παραμυθιών;" Ένιωσα λοιπόν την επιθυμία να μελετήσω το θέμα "παραμύθι", να ενημερωθώ καλύτερα γι' αυτό μέσα από τη σχετική βιβλιογραφία και με την έρευνά μου στα νηπιαγωγεία, να διαπιστώσω τη σχέση που έχει το παιδί με το παραμύθι ,να βγάλω ορισμένα συμπεράσματα και να δώσω απαντήσεις σε κάποιες τουλάχιστον από τις απορίες μου. Γι' αυτό το λόγο ανέλαβα και την εργασία η οποία θα βοηθούσε πρωτίστως εμένα να μάθω πολλά πράγματα . Η συγκεκριμένη εργασία έχει χωριστεί στα τρία εξής κεφάλαια :

Το 1ο κεφάλαιο περιέχει την ιστορική αναδρομή και τα είδη του παραμυθιού.

Το 2ο κεφάλαιο περιέχει τους τρόπους με τους οποίους καλλιεργείται η κριτική σκέψη, με την συμβολή του παραμυθιού στο νηπιαγωγείο.

Το 3ο κεφάλαιο περιέχει τον ρόλο της νηπιαγωγού στις εκπαιδευτικές εφαρμογές που θα χρησιμοποιήσουμε στο νηπιαγωγείο.

Summary.

This present senior project conscious mainly with the fairytale and the critical thinking and how that works in kindergarten. The fairytale is an integral part of childhood for many years. The narration of the fairytale is an ancient tradition all over the world besides customs and culture. Chronicle findings show that the fairytale distinct from country to country . Living back my memories of my childhood , I would like to face the modern reality. I was wondering a lot of things as : the childrens today do they listen and read fairytales ; this fast and quick way of living today does allow the parents to find some time to spend with they're childrens and read them books and fairytales; The family isolate the grandparents so they didn't have the opportunity to tell fairytales to their childs. Comics , cartoon and technology substitution the fairytales; So I wanted to study about this project , learn more informations and with a lot of research in kindergarten find the connection between kid and fairytale, and to answer some of my questions. That's the reason I assume this project , to learn more.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο

Ορισμός.

Υπό την ακριβή έννοιά του το **παραμύθι** είναι μια σύντομη ή λαϊκή ιστορία που ενσωματώνει το *έθνος*, το οποίο μπορεί να εκφραστεί ρητά στο τέλος του ως αξιωματική αρχή. Συγγενές του μύθου αλλά διαφοροποιημένο εννοιολογικά το παραμύθι είναι εξαρχής μια επινόηση, μια μυθιστοριογραφία, μια φαντασιακή αφήγηση η οποία ορισμένες φορές χρησιμοποιεί μεταφορικά κάποιο ζώο ως κεντρικό χαρακτήρα του ή εισάγει στερεότυπους χαρακτήρες, όπως ο κατεργάρης. Πολύ συχνά γίνεται ανατρεπτική αλληγορία ενάντια στον φεουδαρχισμό ή την εκάστοτε άρχουσα τάξη, ή μια σύγκρουση του ανθρώπινου με το αόρατο βασίλειο. Προσωποποιεί και εξατομικεύει διαφορετικά στοιχεία πέρα από τη λογική του χώρου και του χρόνου και επεκτείνεται αδιάκριτα από τον οργανικό στον ανόργανο κόσμο, από τον άνθρωπο και τα ζώα στα δέντρα, τα λουλούδια, τις πέτρες, τα ρεύματα και τους ανέμους. Το παραμύθι κάνει χρήση συμβόλων, τα οποία με ποιητικό, λυρικό αλλά και αλληγορικό τρόπο εκφράζονται και αποδίδουν νόημα στις μεταφορές του.

Οι ρίζες του παραμυθιού.

Ένα ερώτημα που προέκυψε κατά την επιστημονική μελέτη του παραμυθιού, ήταν αυτό που αφορούσε στη γένεσή του. Γύρω από το θέμα διατυπώθηκαν διάφορες θεωρίες, από τις οποίες όμως καμία δεν έδωσε πλήρεις απαντήσεις και όλες αμφισβητήθηκαν υπό το φως κάποιας νέας επιστημονικής οπτικής.

1. Η ινδοευρωπαϊκή θεωρία: Η πρώτη θεωρία, η οποία ονομάστηκε και μονογενετική, για την προέλευση των παραμυθιών προήλθε από τους αδερφούς Grimm 1819.

Διατύπωσαν την άποψη ότι τα παραμύθια –παρότι είναι νεότερα από τους μύθους και τα επικά τραγούδια– προέρχονταν από έναν κοινό χώρο, την κοιτίδα του ινδοευρωπαϊκού πολιτισμού και από εκεί μετακινήθηκαν μαζί με τα ινδοευρωπαϊκά φύλα. Βασική ιδέα των Grimm ήταν ότι «τα παραμύθια ήταν εκπεπτωκότες μύθοι (δηλαδή μύθοι που απώλεσαν τα βασικά τους στοιχεία και έγιναν απλούστεροι) και μπορούν να γίνουν κατανοητά μόνο μέσα από μια κατάλληλη ερμηνεία των μύθων από τους οποίους προήλθαν».

2.Η μυθολογική θεωρία: Παρόμοια θεωρία με την πρώτη ήταν και αυτή του Max Moller , ο οποίος το 1856 υποστήριξε ότι τα παραμύθια προήλθαν από ηλιακούς μύθους των Ινδοευρωπαίων, που περιλαμβάνονταν στο ιερό βιβλίο Rig-Veda . Ο Moller , στηριζόμενος, όπως φαίνεται, στη θεωρία των εκπεπτωκόντων μύθων, ισχυρίστηκε ότι αρχικά οι μύθοι εξέφραζαν αφηρημένες έννοιες, όπως για παράδειγμα οι ιστορίες γύρω από τον ήλιο ως κεντρικό πρόσωπο και πρωταγωνιστές τη Νύχτα, τον Ουρανό, την Αυγή αλλά καθώς διαδόθηκαν από την Ινδία στους λαούς της Ευρώπης και της Ασίας έχασαν το αρχικό τους νόημα. Προσπαθώντας οι λαοί να ερμηνεύσουν τα απομεινάρια αυτής της μυθολογίας έφτιαξαν τα παραμύθια.

3.Η ινδική θεωρία: Την ινδική προέλευση των παραμυθιών υποστήριξε ο Theodor Benfey . Σύμφωνα με τις απόψεις του «οι ινδικοί μύθοι προέρχονται από τη Δύση και κυρίως από τους ελληνικούς μύθους του Αισώπου , σε αντίθεση με τα παραμύθια που προέρχονται από την Ινδία και συγκεκριμένα από την ινδουϊστική - βουδιστική παράδοση, στην οποία στηρίχθηκε».

4.Η πολυγενετική θεωρία των εθνολόγων: Το 1873 ο A. Lang , επηρεασμένος από την εξελικτική θεωρία του Δαρβίνου, διατύπωσε την πολυγενετική θεωρία, σύμφωνα με την οποία: «μύθοι, παραμύθια, ιστορίες με παρόμοιο περιεχόμενο παρουσιάστηκαν σε διαφορετικούς λαούς, οι οποίοι πολλές φορές απείχαν πολύ τοπικά και χρονικά μεταξύ τους». Ο Λανγκ

προσπάθησε μέσα από τις μορφές των ιστοριών, των μύθων και των παραμυθιών να καταδείξει μία ενιαία πορεία εξέλιξης των λαών μέσα στον χρόνο.

5. Η ιστορικογεωγραφική θεωρία: Μονογενετική θεωρία, που εκφράστηκε από τη Φινλανδική Σχολή, όπως ονομάστηκε, προς τιμή των δύο εμπνευστών της, του Karl Krohn και του Antti Aarne . Υποστήριξαν ότι ένα παραμύθι σε μία χώρα μεταδίδεται από γενιά σε γενιά με ένα σταθερό τρόπο, δηλαδή χωρίς σημαντικές διαφοροποιήσεις. Όταν όμως μεταδίδεται σε άλλη χώρα, αλλάζει και προσαρμόζεται στο νέο πολιτιστικό του περιβάλλον.

6. Η συμβολιστική θεωρία: Ο γάλλος Saintyves μελέτησε τα παραμύθια του Περρώ και διατύπωσε την άποψη ότι προέρχονταν από παλιές τελετουργίες. Ο γάλλος Van Genneper σύνδεσε το παραμύθι με τον τοτεμισμό και τις σχετικές τελετές. Ο Γερμανός Naumann υποστήριξε ότι υπάρχουν πολλά ίχνη λατρευτικών τελετών στο παραμύθι, αλλά πρέπει να διερευνηθούν προσεκτικά.

7. Η ψυχολογική-ψυχαναλυτική θεωρία: Η ψυχολογική θεωρία προσέγγισε και ερμήνευσε το παραμύθι με τρεις διαφορετικούς τρόπους, με τη κλινική προσέγγιση τη χρήση δηλαδή μαγικών παραμυθιών για τη διάγνωση και την ψυχαναλυτική θεραπεία των ασθενών, τη θεωρητική προσέγγιση, που βασίζεται στη μελέτη του ανθρώπινου ψυχισμού, και τη κειμενοαναλυτική προσέγγιση, η οποία μελετά και αναλύει το παραμύθι με ψυχαναλυτικούς όρους.

8. Η μορφολογία του παραμυθιού του V. Propp: Σύμφωνα με τη θεωρία του Ρώσου V. Propp θα πρέπει, πριν ασχοληθούμε με τόπο καταγωγής και τον τρόπο διάδοσης των παραμυθιών, να προσδιορίσουμε τι είναι τα παραμύθια, δηλαδή να ορίσουμε το περιεχόμενό τους.

Το Ελληνικό παραμύθι.

Στην Ελλάδα το ενδιαφέρον για το παραμύθι εντάσσεται στο γενικότερο ενδιαφέρον για τα προϊόντα της δημόδους λογοτεχνίας, τα οποία συμβάλλουν κυρίως στη διαμόρφωση της εθνικής ταυτότητας. Τον Ιανουάριο του 1880 ο Νικόλαος Πολίτης δημοσίευσε ένα άρθρο σε τρεις συνέχειες στο περιοδικό *Εστία* με τον τίτλο «Δημώδη παραμύθια» και την ένδειξη «Εν Μονάχω 1879». Το άρθρο γράφτηκε με αφορμή την έκδοση δύο συλλογών παραμυθιών που έγιναν από ξένους λόγιους. Ο ένας ήταν προξενικός εκπρόσωπος της Αυστρίας στα Γιάννενα και μετά στη Σύρο, ο Johann Georg von Hahn, ο οποίος το 1864 εξέδωσε, στη Λειψία, στη γερμανική γλώσσα, συλλογή παραμυθιών με τον τίτλο *Νεοελληνικά παραμύθια*. Ο άλλος, ο Δανός ελληνιστής Jean Prio, το 1879 εξέδωσε στην Κοπεγχάγη ανάλογη συλλογή, στηριζόμενος στις σημειώσεις του Hahn.

Η πιο γόνιμη περίοδος από άποψη καταγραφής και διάσωσης του λαϊκού παραμυθιού στην Ελλάδα θεωρείται η περίοδος των τελευταίων τριάντα χρόνων του 19ου και των πρώτων δεκαετιών του 20ου αιώνα. Βέβαια λίγα χρόνια πριν είχε εκδηλωθεί μια εκδοτική δραστηριότητα σε περιοδικά και βιβλία, τα οποία δημοσιεύουν λαογραφική ύλη κατά διαστήματα ή κατ' αποκλειστικότητα. Στην ουσία το παραμύθι δεν τράβηξε αμέσως το ενδιαφέρον των επιστημόνων, το οποίο είχε εκδηλωθεί σαφώς νωρίτερα για τις άλλες μορφές λαϊκού βίου. Αυτό βέβαια οφείλεται στο ότι «από τη φύση του, λόγω της οικουμενικότητας του, δεν προσφέρεται για την προβολή θεμάτων ελληνικότητας και ιστορικής συνέχειας, όπως απαιτούσαν οι περιστάσεις». Θεωρείται σημαντική την εποχή αυτή η παρότρυνση του Ν. Πολίτη στους μαθητές του στην κατεύθυνση του ενδιαφέροντος για το λαϊκό παραμύθι.

Χαρακτηριστικά του παραμυθιού.

Όλοι μας, μικροί και μεγάλοι είτε από τη θέση του ακροατή, είτε από τη θέση του αναγνώστη, έχουμε έρθει σε επαφή με τα παραμύθια. Άλλοτε έχουμε κλάψει, άλλοτε συγκινηθεί, έχουμε θυμώσει, φοβηθεί αλλά κυρίως έχουμε μαγευτεί και γοητευτεί με τις ιστορίες τους και τις περιπέτειες των ηρώων τους. Αυτός είναι και ο λόγος που πολλές φορές επιστρέφουμε σε αυτά και τα διαβάζουμε ξανά και ξανά, δίνοντας όμως κάθε φορά μία άλλη, νέα ερμηνεία, ανάλογα με το πώς είμαστε και νιώθουμε εκείνη τη στιγμή. Τα παραμύθια είναι στιγμές που θυμούνται οι μεγαλύτεροι μα και ζουν οι νεώτεροι. Τα συναντάμε σε διαφορετικές χώρες και διαφορετικούς λαούς, γιατί οι πιο όμορφες παραδόσεις της ανθρωπότητας έχουν περάσει στα πιο όμορφα παραμύθια. Η μαγεία του παραμυθιού έγκειται στο γεγονός ότι, αν και η πλοκή τους είναι απλή και λιτή έχουν την ικανότητα, όπως προανέφερα, να μαγεύουν αλλά και να διδάσκουν πολλά τόσο στους ενήλικες όσο και στα παιδιά. Στα παραμύθια συναντάμε κακούς βασιλιάδες, βασίλισσες, μητριές, ήρωες, ηρωίδες, ξωτικά, νεράιδες, που όλοι ζουν στο χώρο της φαντασίας. Τα παραμύθια έχουν πάντα ευτυχισμένο τέλος και δεν είναι ρεαλιστικά, αντιθέτως συμβαίνουν στο χώρο της φαντασίας και το υπερφυσικό είναι το κύριο συστατικό τους. Ο υπερφυσικός κόσμος που συναντάμε σε αυτά εκφράζει έναν κόσμο πέρα από το φυσικό, τον οποίο ο άνθρωπος δεν μπορεί να ελέγξει. Επίσης το παραμύθι λειτουργεί και σε έναν χώρο μαγείας, ελεύθερο από τα όρια του χρόνου, μέσα στον οποίο βλέπουμε τις καλές μάγισσες να υπάρχουν για να βοηθούν αυτούς που τις έχουν ανάγκη, που πιστεύουν σε αυτές και ζητούν τη βοήθειά τους, αλλά και τις κακές μάγισσες, οι οποίες απειλούν τον ήρωα και προσπαθούν να τους δημιουργήσουν πρόβλημα. Παράλληλα όλοι οι ήρωες στο παραμύθι είτε είναι άνθρωποι, πουλιά, ζώα έχουν τη δυνατότητα να αλλάξουν την εξωτερική τους μορφή χωρίς όμως να χάσουν την αρχική τους ταυτότητα. Ακόμη και τα φυσικά στοιχεία, ο ήλιος, το

φεγγάρι, τα άστρα, το νερό και τα δένδρα μπορούν να έχουν κάποια υπερφυσική δύναμη. Το παραμύθι έχει μια ρομαντική και συγκινησιακή γοητεία, ασχολείται με τις εμπειρίες ενός κάθε φορά ατόμου, που διαθέτει τέτοια χαρακτηριστικά ώστε να μπορεί να ταυτιστεί με τον αναγνώστη. Τα πιο συχνά επαναλαμβανόμενα θέματα στο παραμύθι είναι αυτά που αναφέρονται στις αναποδιές και τα εμπόδια που μπορεί να τύχουν στον ήρωα ή την ηρωίδα(π.χ. Σταχτοπούτα) και στο ευτυχισμένο τελικά τέλος που θα έχει αυτός. Επιπλέον συναντάμε συχνά στα παραμύθια το χρήσιμο ζώο, το ζώο ή το πουλί που μιλάει ή αυτό που έχει μαγικές δυνάμεις και χρησιμοποιώντας την εξυπνάδα του ή τις δυνάμεις του βοηθά τον ήρωα π.χ. στον Παπουτσωμένο Γάτο, ο γάτος βοηθά τον αφέντη του να γίνει μαρκήσιος ή στην Σταχτοπούτα τα πουλιά την τρέφουν και τη βοηθούν να κάνει τις δουλειές που τις αναθέτουν η μητριά της και οι κόρες της, ενώ στο τέλος τη βοηθούν να παντρευτεί τον πρίγκιπα. Ένα άλλο, επίσης, πολύ δημοφιλές θέμα των παραμυθιών είναι αυτό του άσχημου ή σε ορισμένες περιπτώσεις αποκρουστικού όντως, Συνήθως το άτομο αυτό υποφέρει από μια κατάρα που αργότερα με αγώνα και την εκπλήρωση μιας υπόσχεσης ή με την αγάπη και την αφοσίωση από ένα άλλο πρόσωπο προς το πρόσωπο του, εξαφανίζεται ελευθερώνοντας το π.χ. η Πεντάμορφη και το Τέρασ, ο Βάτραχος και ο Πρίγκιπας. Το κυριότερο βέβαια χαρακτηριστικό του παραμυθιού είναι το ευτυχισμένο τέλος, το πνεύμα της αισιοδοξίας και της επιτυχίας, το οποίο προβάλλεται στο παραμύθι, κάνοντας γνωστό από την αρχή ότι το καλό θα νικήσει, Οτιδήποτε και αν συμβεί, όποιες επικίνδυνες και απειλητικές δυνάμεις και αν παρουσιαστούν, υπάρχουν άλλες δυνάμεις που μπορούν να δώσουν βοήθεια, αν τους ζητηθεί. Ο ήρωας ή η ηρωίδα στο τέλος, θα συναντηθούν, θα παντρευτούν ή θα ζήσουν ευτυχισμένοι. Ουσιαστικά το παραμύθι επιτρέπει στον αναγνώστη να ταυτιστεί με "αρχέτυπες" καταστάσεις και εμπειρίες, όπως η σύγκρουση καλού και κακού, η διαφορά μεταξύ θάρρους κι

δειλίας και η χρησιμοποίησης εξυπνάδας σαν όπλο ενάντια στη δύναμη. Αυτή η ταύτιση και η συμμετοχή βοηθούν στην εξαφάνιση αισθημάτων απομόνωσης και μοναξιάς, στα οποία οι άνθρωποι είναι τόσο ευάλωτοι, κάνοντας τους να αισθάνονται μέρη ενός μεγάλου συνόλου. Το ευτυχισμένο τέλος στην ιστορία δίνει στον αναγνώστη το ευχάριστο συναίσθημα ότι αυτό το σύνολο είναι ευτυχισμένο . Παράλληλα η ταύτισή μας με τους ήρωες μας επιτρέπει να αναγνωρίσουμε, να μάθουμε και να δοκιμάσουμε τρόπους επίλυσης αυτών των εσωτερικών συγκρούσεων και εκεί ακριβώς βρίσκεται η μεγάλης σημασίας εκπαιδευτική και διδακτική αξία του παραμυθιού. Συνεχίζοντας, στις ιστορίες των παραμυθιών παρακολουθούμε τη συνεχή πάλη του ήρωα ή της ηρωίδας να ανακαλύψει την πραγματική του αξία, να γνωρίσει τον εσωτερικό του κόσμο , ποιός είναι, να ωριμάσει. Αυτός είναι και ο βασικός λόγος που τα παιδιά γοητεύονται και δε χορταίνουν το παραμύθι, δηλαδή με την επανάληψη ενδυναμώνεται η πίστη τους για να αντιμετωπίσουν τις δυσκολίες και να χτίσουν τη δική τους προσωπικότητα.

Είδη του παραμυθιού.

Με τη βοήθεια της κατηγοριοποίησης εύκολα μπορούμε να απαριθμήσουμε τα είδη του παραμυθιού. Έχουμε λοιπόν έχουμε τα εξής:

- 1.Εθνολογικά, όπως η αρπαγή γυναικών, πράξεις κανιβαλισμού που μας μεταφέρουν σε πρωτόγονες κοινωνίες της ανθρωπότητας.
- 2.Μυθολογικά, δηλαδή δοξασίες για τα ουράνια σώματα, τον ήλιο, το φεγγάρι, αναφορά σε δράκους, τον κάτω κόσμο.
- 3.Ονειρικά, για παράδειγμα, μακροχρόνιες βασανιστικές καταδιώξεις, πετάγματα στον αέρα, ατελείωτα ταξίδια.
4. Λαϊκές αντιλήψεις όλων των εποχών για τη σημασία της παλικάριάς ή της δειλίας, της εξυπνάδας ή της κουταμάρας κ. ά.

5. Διεθνή παραμύθια που τα βρίσκουμε με παραλλαγές σε πολλά έθνη, για παράδειγμα, “ η Σταχτοπούτα”.

6. Ανατολίτικα. Εδώ ανήκουν τα πασίγνωστα παραμύθια της Χαλιμάς.

7. Παραμύθια από την Αρχαία Ελληνική Μυθολογία που τα στοιχεία τους είτε βρίσκονται στην αρχαία ελληνική μυθολογία είτε αποτελούν έμμεση λόγια διασκευή αρχαίων μύθων. □

Παραμύθια που έχουν τις ρίζες τους στην αποσύνθεση παλαιότερων μεσαιωνικών θρύλων, τραγουδιών ή σε έπη.

7. Νεοελληνικά, τα οποία προέρχονται από νεότερους μύθους, δοξασίες και παραδόσεις του νεοελληνικού λαϊκού πολιτισμού.

8. Παιδικά παραμύθια, από τα οποία τα περισσότερα είναι έντεχνα έργα διαφόρων συγγραφέων και είναι απαλλαγμένα από βίαιες σκηνές. Συμπεριλαμβάνονται σε αυτά παραμύθια ζώων, πουλιών, για τα δάση, το διάστημα, την προστασία του περιβάλλοντος (Σακελλαρίου, 1982).

Θα κλείσω την ενότητα αναφέροντας δύο μεγάλες κατηγορίες του παραμυθιού από άποψη τεχνικής περιεχομένου. Αυτές είναι:

I. Τα δραματικά ή τρομώδη που το περιεχόμενό τους είναι σκληρό, και των οποίων οι πρωταγωνιστές διεξάγουν τιτανικούς αγώνες περαιώνονται, όμως, ευτυχώς, με την κάθαρση και

II. Τα κωμικά, με χιουμοριστικές, ευχάριστες θεματολογίες (Κουκουλομάτης, 1993).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο

Ο ορισμός της κριτικής σκέψης.

Κριτική Σκέψη είναι η νοητική και συναισθηματική λειτουργία κατά την οποία το άτομο αξιολογεί την αξιοπιστία των πληροφοριών και αποφασίζει τι να σκεφτεί ή τι να κάνει μέσω συλλογισμών που γίνονται με βάση όλα τα δυνατά στοιχεία που μπορεί να έχει στη διάθεσή του. Παρόλο που η Ιστορία της Κριτικής Σκέψης μπορεί να πρωτανιχνευτεί στα χρόνια της Αρχαίας Ελλάδας, πρώτος ο John Dewey, φιλόσοφος που θεωρείται ο πατέρας της σύγχρονης Κριτικής Σκέψης προσπάθησε να δώσει ένα ορισμό: "Ενεργητική, επίμονη και προσεκτική σκέψη πάνω σε κάθε πίστη ή υποτιθέμενη γνώση, υπό το φως των λόγων που το υποστηρίζουν και το συμπέρασμα στο οποίο καταλήγει". Ένας άλλος ορισμός από τον καθηγητή Ennis είναι "Κριτική σκέψη είναι η ορθολογιστική και στοχαστική σκέψη επικεντρωμένη στο να αποφασιστεί τι να πιστέψουμε ή να κάνουμε" .

Η σκέψη είναι η διαδικασία της νόησης που λειτουργεί με πολλούς τρόπους κατά τη λύση διαφόρων προβλημάτων. Στο αντικείμενο σκέψη συναντώνται οι έννοιες ψυχολογία της σκέψης και η διδακτική διαδικασία του προβληματισμού. Η πρώτη, ερευνά τη λειτουργία και τα φαινόμενα της σκέψης, ενώ η δεύτερη αξιοποιεί τη δυναμική της λειτουργία, κατά τη διάρκεια της μάθησης προκειμένου να πετύχει τους διδακτικούς σκοπούς της. (Δερβίσης, 1998) Η σκέψη αποτελεί το μοναδικό μέσο, με το οποίο μπορεί ο κάθε άνθρωπος να έρθει αντιμέτωπος αλλά και να επιλύσει κάθε πρόβλημά του. Όταν η λύση του εκάστοτε προβλήματος δεν είναι προφανής ή δεν προκύπτει με την αξιοποίηση κάποιας εμπειρίας ή γνώσης τότε ξεκινά η ενεργοποίηση της σκέψης. Η ενεργοποίηση αυτή για τους μαθητές μεταφράζεται στο ότι θέλουν να πετύχουν κάποιο στόχο, χωρίς όμως να γνωρίζουν τον τρόπο που θα τον προσεγγίσουν. Στη διαδικασία ενεργοποίησης της σκέψης αξιοποιούνται οι κεκτημένες έως τώρα γνώσεις και εμπειρίες, οι οποίες ωστόσο δεν είναι πάντα αρκετές, ούτε η ύπαρξή τους αυτή καθ' αυτή και η αξιοποίησή τους σημαίνουν διαδικασία σκέψης. Στα πλαίσια του

μαθήματος συγκεκριμένα, ο εκπαιδευτικός είναι αναγκαίο να διαμορφώνει διδακτικές καταστάσεις που προκαλούν απορία, γεγονός που κάνει τους μαθητές να σκέφτονται δημιουργικά, μεθοδικά και συστηματικά. Η δημιουργία μιας κατάστασης προβληματισμού λοιπόν από μεριάς του εκπαιδευτικού αποτελεί μία από τις πιο σημαντικές εκπαιδευτικές ικανότητες. Με αυτόν τον τρόπο παρακινεί τους μαθητές να ενεργοποιούν μεθοδικά τη σκέψη τους κατά τη διαδικασία επίλυσης ενός προβλήματος. Κατά τη διαδικασία αυτή η νοημοσύνη επεξεργάζεται και αξιοποιεί κεκτημένες γνώσεις κι εμπειρίες ή γνώσεις που αποκτά ο μαθητής κατά την αντιμετώπιση του προβλήματος. Συνεπώς, για να ενεργοποιηθεί η σκέψη πρέπει να υπάρχει κάποιο κίνητρο. Το κίνητρο αυτό είναι για παράδειγμα το πρόβλημα.

Η χρησιμότητα της κριτικής σκέψης.

Οι άνθρωποι χρειάζονται την κριτική σκέψη για να μπορούν να αποτιμούν γνώσεις διαχωρίζοντας τις σε άναμες και ισχυρές. Η κριτική σκέψη μας βοηθά να αποφεύγουμε να σκεφτόμαστε μη κριτικά ή να πράττουμε αστόχαστα. Είναι ακόμη, πιο σημαντική σε αμφιλεγόμενες έννοιες ή σε αντιπαραθέσεις παρά σε ζητήματα τα οποία είναι ευρέως αποδεκτά. Όσον αφορά τη γνώση και την πεποίθηση, η κριτική σκέψη διαδραματίζει ρόλο άμυνας. Προστατεύει τον άνθρωπο από το να υιοθετεί ιδέες άλλων άκριτα, του δίνει δηλαδή τη δυνατότητα να διερευνά και να οδηγείται μόνος του στη δική του αλήθεια. Η ασπίδα προστασίας του σκεπτικισμού που μπορεί να προσφέρει η κριτική σκέψη δεν είναι αδιαπέραστη σε κάθε άτομο μεμονωμένα, ωστόσο συλλογικά μπορεί να λειτουργήσει καθοριστικά. Η κριτική σκέψη μας βοηθά ουσιαστικά να παίρνουμε την απόφαση ποιους ισχυρισμούς να μην υιοθετήσουμε κάθε φορά.

Η κριτική σκέψη περιλαμβάνει ένα πολύπλοκο συνδυασμό δεξιοτήτων. Ανάμεσα στα κύρια χαρακτηριστικά είναι τα εξής:

Λογική: Η Λογική ασχολείται με τους κανόνες που χρησιμοποιούμε για να βγάζουμε σωστά συμπεράσματα, συνεπώς μας ενδιαφέρουν τα επιχειρήματα και οι συλλογισμοί.

Σκεφτόμαστε κριτικά όταν:

- Βασιζόμαστε στη λογική και όχι στο συναίσθημα
- Απαιτούμε αποδεικτικά στοιχεία
- Βρίσκουμε τις καλύτερες δυνατές εξηγήσεις

Αυτογνωσία: Σταθμίζουμε τις επιδράσεις των κινήτρων και των προκαταλήψεων μας αναγνωρίζουμε τις δικές μας υποθέσεις ή προκαταλήψεις

Τιμιότητα: Αναγνωρίζουμε τις συναισθηματικές παρορμήσεις, εγωιστικά κίνητρα, ή άλλες πλάνες.

Ευρύτητα πνεύματος:

- Αξιολογούμε όλα τα εύλογα συμπεράσματα
- Μελετούμε την ποικιλία των πιθανών απόψεων ή οπτικών γωνιών
- Παραμένουμε ανοικτοί σε εναλλακτικές ερμηνείες
- Δεχόμαστε νέες εξηγήσεις και μοντέλα, διότι για παράδειγμα είναι καλύτερα τα στοιχεία, ή είναι πιο απλά, ή έχουν λιγότερες ασυνέπειες ή καλύπτουν περισσότερα δεδομένα
- Αποδεχόμαστε νέες προτεραιότητες, προχωρώντας σε επαναξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων ή επανεκτίμηση των πραγματικών συμφερόντων μας

Πειθαρχία:

- Είμαστε ακριβείς, λεπτομερείς, πλήρεις και εξαντλητικοί
- Αντιστεκόμαστε στην χειραγώγηση και σε παράλογες προσφυγές
- Αποφεύγουμε γρήγορες αποφάσεις

Αποφασιστικότητα:

- αναγνωρίζουμε τη σημασία και αξία των εναλλακτικών υποθέσεων και προοπτικών
- αναγνωρίζουμε την έκταση και το βάρος της απόδειξης

Συμβουλές για την διδασκαλία της κριτικής σκέψης.

- Ενθαρρύνουμε τα παιδιά να κάνουν ερωτήσεις. Οι γονείς και οι δάσκαλοι θα πρέπει να ενθαρρύνουν την περιέργεια των παιδιών. Εάν μια λογική δεν έχει νόημα σε ένα παιδί, θα πρέπει να το ενθαρρύνετε να εκφράσει τις αντιρρήσεις ή την δυσκολία του.
- Ζητάμε από τα παιδιά να εξετάσουν εναλλακτικές επεξηγήσεις και λύσεις. Είναι ωραίο να παίρνουμε μια σωστή απάντηση. Όμως, πολλά προβλήματα έχουν περισσότερες από μία λύσεις. Όταν τα παιδιά εξετάζουν πολλαπλές λύσεις, μπορούν να γίνουν πιο ευέλικτοι στοχαστές.
- Δίνουμε στα παιδιά διευκρινισμένες έννοιες. Τα παιδιά θα πρέπει πρακτικά να θέτουν τα πράγματα με τα δικά τους λόγια, διατηρώντας παράλληλα την έννοια ανέπαφη.
- Συζήτηση για τις προκαταλήψεις. Οι μαθητές όλων των τάξεων μπορούν να καταλάβουν πως τα συναισθήματα, τα κίνητρα ακόμα και οι πόθοι μας μπορούν να επηρεάσουν τις αποφάσεις μας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο

Εκπαιδευτικές εφαρμογές.

Χρησιμοποιώντας το παραμύθι προσπαθούμε να οξύνουμε και να διευρύνουμε την σκέψη των νηπίων όσον το δυνατόν περισσότερο μπορούμε. Αρχικά χρησιμοποιούμε το παραμύθι για να παρουσιάσουμε κάθε ιστορία διαφορετική την φορά. Κάνουμε ορισμένες παύσεις και δημιουργούμε απορίες στα παιδιά με την βοήθεια ερωτήσεων. Σκοπός μας είναι να προβληματιστούν τα νήπια και να αναρωτηθούν πως , γιατί και για ποιον λόγο οι χαρακτήρες και οι ήρωες συμμετέχουν στην ιστορία. Πολλές φορές χρησιμοποιούμε τα παραμύθια για να συγκρίνουμε κάποια ανάρμοστη συμπεριφορά την οποία παρουσιάζει κάποιο παιδί με στόχο να καταλάβουν τα παιδιά το θύμα και τον θύτη . Με την αφήγηση ενός παραμυθιού το νήπιο δημιουργεί εικόνες στο μυαλό του χρησιμοποιώντας και εξαντλώντας την φαντασία του σκεπτόμενο την πλοκή της ιστορίας . Οι γονείς και οι εκπαιδευτικοί και προπάντων οι νηπιαγωγοί, οι οποίοι διηγούνται παραμύθια και ιστορίες στα παιδιά, δεν έχουν έμφυτη την ικανότητα αφήγησης του λαϊκού παραμυθά. Γι' αυτό το λόγο πρέπει να μελετήσουν και να καλλιεργήσουν από μόνοι τους και μέσα από την εμπειρία τους την τέχνη και την τεχνική της αφήγησης. Το γεγονός ότι δεν έχουν τη δεξιοτεχνία των λαϊκών παραμυθάδων είναι φυσικό γιατί έχουν αλλάξει οι συνθήκες, οι κοινωνίες, οι κοινωνικές ομάδες και οι άνθρωποι, οι οποίοι τώρα δεν είναι αγράμματοι, δεν συγκεντρώνονται τα βράδια σε σπίτια και σε αυλές και δε χρησιμοποιούν πλέον τα παραμύθια ως μέσο διασκέδασης μεταξύ τους στις παρέες τους, έτσι ώστε να καλλιεργούν και να βελτιώνουν συνεχώς το ταλέντο τους. Πρέπει πράγματι να "σπουδάσουμε" αυτή την τέχνη για να πετύχουμε μια καλή και ευχάριστη διήγηση για τα παιδιά, γιατί γι' αυτά προορίζονται αποκλειστικά σήμερα τα παραμύθια, τα οποία

αποτελούν είδος της «παιδικής» λογοτεχνίας μας. Ο Β.Δ. Αναγνωστόπουλος και Κώστας Λιάπης στο βιβλίο τους «Λαϊκό παραμύθι και παραμυθάδες στην Ελλάδα» αναφέρουν ότι η αφηγηματική δεξιότητα του νηπιαγωγού αλλά και του κάθε αφηγητή δεν μπορεί να θεωρηθεί ως μια ικανότητα. Προϋποθέτει φυσική δωρεά και συνεχή εξάσκηση. Είναι σημαντικό να διδαχτεί το μάθημα της ορθοφωνίας στα παιδαγωγικά τμήματα και να ενισχυθεί το αναλυτικό πρόγραμμα. Οι σύγχρονοι αφηγητές μπορούν να έχουν ως πρότυπο την αφηγηματική δεξιότητα του παππού και της γιαγιάς. Μπορούν να χρησιμοποιούν εναλλακτικούς τρόπους στην αφήγηση π.χ. προφορική αφήγηση, ανάγνωση κειμένου, εικονογραφημένο υλικό, προβολές και slides. Απαιτείται επανάληψη και εξάσκηση για να αποκτήσουν οι νηπιαγωγοί εμπειρία και επιδεξιότητα. Ενώ λοιπόν είναι κοινώς αποδεκτό ότι μια πετυχημένη αφήγηση εξαρτάται από την ιδιοσυγκρασία, την προσωπικότητα και το ταλέντο του αφηγητή, η επισήμανση ορισμένων σημείων που καλό θα ήταν να έχει υπόψη του νηπιαγωγός θεωρείται ενδεδειγμένη και χρήσιμη. Κανόνες επιτυχίας ίσως να μην υπάρχουν, αλλά κάθε αφηγητής ανάλογα με την προσωπικότητά του, το υλικό του και τα παιδιά που απευθύνεται, βρίσκει τους δικούς του τρόπους για να καταστήσει την αφήγησή του θελκτική και μαγευτική. Σε κάθε αφηγητή βέβαια μερικά είδη ιστοριών του ταιριάζουν περισσότερο και άλλα λιγότερο. Δεν πρέπει όμως να διηγείται κάτι που δεν του αρέσει, αλλά να εκτιμάει την ιστορία του και να μεταδίδει την εντύπωσή του στον ακροατή. Να κυλάει η διήγηση από τα χείλη του αυθόρμητα σαν μια ζωντανή ανάμνηση. Η γνώση της ιστορίας δε σημαίνει ασφαλώς απομνημόνευση, αλλά

γνώση της κεντρικής ιδέας, του νοήματος, του «σκελετού» της.

Ο ρόλος της νηπιαγωγού.

Η νηπιαγωγός σηματοδοτεί την έναρξη του παραμυθιού, χρησιμοποιώντας πολλές φορές στίχους και έμμετρα εισαγωγικά ποιηματάκια, αλλά και πρόζα για να προετοιμάσει ψυχολογικά τα νήπια. Εκείνα τακτοποιούνται στις θέσεις τους, χώρος προσλαμβάνει μοναδικότητα και η δραστηριότητα που πρόκειται να εξελιχθεί αποκτά βαρύτητα και ενδιαφέρον. Στα παιδιά γεννιούνται αισθήματα αναμονής και ενθουσιασμού. Για να γίνει κατανοητή και ευχάριστη η αφήγηση απαιτείται ησυχία, χαλάρωση και προσοχή. Για την εξασφάλιση μάλιστα της κατάλληλης ατμόσφαιρας η νηπιαγωγός μπορεί να εκμεταλλευτεί διάφορα μέσα, όπως π.χ. να κάνει ότι έχει στα χέρια της μια μαγική σκόνη την «ησυχόσκονη» ή ένα «μαγικό φτερό» με το οποίο θα αγγίζει τα παιδιά όταν δεν προσέχουν και ακόμη να έχει ένα «μαγεμένο σακούλι» στο οποίο θα βρίσκονται κρυμμένα όλα τα θαυμαστά αντικείμενα της διήγησης (π.χ. ένας μαγικός καθρέπτης, το χρυσό χτενάκι της βασιλοπούλας). αναγγελία της ιστορίας μπορεί να γίνει από τον παραμυθοφασουλή, γνωστή φιγούρα του κουκλοθεάτρου ή από μια μαριονέτα, π.χ. την κυρία Παραμυθού, να δοκιμάσει η νηπιαγωγός να χρησιμοποιήσει την «ποδιά του παραμυθά», η οποία έχει πολλές μικρές και μεγάλες χρωματιστές τσέπες σε διάφορα σχήματα (οι οποίες θα κρύβουν είτε μια ιστορία, είτε από ένα αντικείμενο - κλειδί για κάθε παραμύθι), να κρύψει στο χώρο της διήγησης αντικείμενα, τα οποία αναφέρονται στο παραμύθι και για τα οποία, τα παιδιά

καλούνται να ψάξουν . Τελικά η αφήγηση του παραμυθιού μπορεί να γίνει από το νηπιαγωγό, να έχουμε αφηγητή - παιδί, αφηγητή - κούκλα, αλλά και «μηχανικό» - απρόσωπο αφηγητή (κασετόφωνο). Είναι ευνόητο ότι καθοριστικής σημασίας είναι ρόλος του αφηγητή - νηπιαγωγού, διότι εκείνος είναι που θα μυήσει τα παιδιά στην τέχνη του αφηγηματικού λόγου και στη μαγεία της λογοτεχνίας . Προϋποθέσεις της αφήγησης αποτελούν η επιλογή, αλλά και η διασκευή του κειμένου, όταν χρειάζεται. αφηγητής είναι διερμηνέας, πομπός που μεταδίδει μια ιστορία, ένα μήνυμα στο ακροατήριό του. Τοποθετούμε τα παιδιά σε ημικύκλιο, ώστε να κάθονται κοντά το ένα με το άλλο για να νιώθουν κοντά και πνευματικά, να μας βλέπουν και να τα βλέπουμε όλα. Να υπάρχει ανταπόκριση ανάμεσα στα μάτια των παιδιών και της νηπιαγωγού, να μη διακόπτουμε, αν γίνεται, την ιστορία μας και να συζητούμε στο τέλος ερωτήσεις και απορίες. Σχετικά με το διάκοσμο, ειδικά στα παραδοσιακά παραμύθια είναι περιττός και συχνά στοιχείο απογοήτευσης. Μπορεί ν' αλλάξει την «εσωτερική εικόνα» που σχημάτισε το παιδί και να καταστρέψει τη φαντασία του. Αναφορικά με την ώρα της αφήγησης, όλες οι ώρες είναι κατάλληλες, αλλά συνήθως λέμε παραμύθια στο τέλος της σχολικής μέρας, γιατί μ' αυτά τα νήπια χαλαρώνουν, ηρεμούν και χαίρονται. Στο βιβλίο δραστηριοτήτων της νηπιαγωγού ως βασικές προϋποθέσεις για μια επιτυχημένη διήγηση αναφέρονται οι εξής: Να υπάρχει ζεστή και φιλική ατμόσφαιρα μεταξύ των νηπίων αλλά και μεταξύ νηπίων και νηπιαγωγού και να επιλέξουμε το χρόνο της αφήγησης ανάμεσα στις ημερήσιες δραστηριότητες ή στο τέλος της ημέρας, ώστε να επιτευχθεί μια κατάσταση χαλάρωσης και ευφορίας. Να γίνει η

κατάλληλη επιλογή του χώρου, που μπορεί να είναι η γωνιά της βιβλιοθήκης ή της συζήτησης ή κάποιος άλλος ήσυχος και άνετος χώρος και να αποδώσουμε σωστά το κείμενο με απλότητα, φυσικότητα, αμεσότητα, δραματικότητα και ενθουσιασμό. Τέλος, στη διήγηση λογοτεχνικών κειμένων με ιδιαίτερο ύφος, προτιμάται η ανάγνωση του έργου (όπως και στην απαγγελία ποιημάτων) από την απλή προφορική αφήγηση ενός παραμυθιού ή μιας ιστορίας⁵. Αφήγηση (ή διήγηση) είναι η έκθεση με γραπτό ή προφορικό λόγο ιστορικών ή φανταστικών γεγονότων και μπορεί να διακριθεί ως προς το περιεχόμενο σε ιστορική, μυθική ή και μεικτή και ως προς το αφηγηματικό υλικό μπορεί να είναι κοινωνική, οικογενειακή, πολεμική, θαλασσινή, ηθογραφική, νατουραλιστική κ.ά. Από την άποψη του σκοπού μπορεί να είναι διδακτική, φιλοσοφική, κοινωνική, αστική κλπ. και τέλος ως προς το ύφος μπορεί να είναι εύθυμη, σοβαρή, αισθηματική, δραματική, πεζή, ποιητική, ρομαντική κλπ. Στην αφήγηση διακρίνουμε την τριμερή δομή (αρχή, μέση, τέλος, με άλλα λόγια έκθεση, πλοκή, λύση) και γενικά μπορεί να διακριθεί σε έντεχνη και άτεχνη, λαϊκή, σκόπιμη, αφήγηση στο σπίτι, στο σχολείο κλπ. Ειδικότερα, «έντεχνη» αφήγηση ονομάζουμε κυρίως την αφήγηση στο σχολείο, αυτή που χρησιμοποιούμε στην εκπαιδευτική πράξη και που διαφοροποιείται από τη λαϊκή. αφήγηση στο σχολείο μπορεί να αξιοποιεί πολλά στοιχεία της λαϊκής αφήγησης με κάποιες αναγκαίες κάθε φορά προσαρμογές. Έτσι, πριν την αφήγηση, απαραίτητες προϋποθέσεις αποτελούν η προσεκτική επιλογή του αφηγηματικού υλικού, η καλή γνώση του αφηγηματικού υλικού, η ψυχολογική προετοιμασία του αφηγητή και των παιδιών, η προετοιμασία και η σκηνοθετική ρύθμιση του χώρου και η σωστή τοποθέτηση ακροατηρίου και αφηγητή. Στη

συνέχεια, προϋποθέσεις κατά την αφήγηση είναι η ευχάριστη εισαγωγή, η απλότητα και η αμεσότητα λόγου, η δραματικότητα, ενθουσιασμός, το επιλεγμένο λεξιλόγιο, η σωστή άρθρωση, η ορθοφωνία, χαμηλός και υποβλητικός τόνος φωνής, η μιμητικότητα, η οπτική επαφή με όλα τα παιδιά, οι συγκρατημένες χειρονομίες και γκριμάτσες, το πειστικό και ειλικρινές ύφος, το αισιόδοξο τέλος του παραμυθιού κλπ. Ασφαλώς, κάνοντας αυτές τις προσαρμογές, δεν μπορούμε να μεταφέρουμε ακριβώς το λαϊκό τρόπο και τη λαϊκή μέθοδο αφήγησης. Επειδή στο νηπιαγωγείο συνήθως έχουμε ανάγνωση παραμυθιών και όχι προφορική αφήγηση και όπως είναι γνωστό η νηπιαγωγός και τρόπος που μιλάει και αφηγείται αποτελεί πρότυπο για τα παιδιά προσχολικής ηλικίας, είναι αναγκαία η «Αγωγή του προφορικού λόγου». Αυτή διδάσκει τους κανόνες και τον τρόπο της καλής άρθρωσης και ορθοφωνίας. Οπότε, για μια καλή ανάγνωση απαραίτητη είναι η ορθοφωνία, που επιτυγχάνεται με γλωσσικές ασκήσεις πάνω στους φθόγγους, φωνήεντα και σύμφωνα και η άρθρωση των λέξεων, που πρέπει να είναι καθαρή και άρτια, χωρίς ιδιοματισμούς και κακούς σχηματισμούς των φθόγγων. προφορά μας πρέπει να μην προδίδει τη γλωσσική μας καταγωγή, αλλά να μιλούμε την «κοινή ελληνική», τονισμός της φωνής να δίνει μια ιδιαίτερη σημασία και χρώμα στην αφήγησή μας και να χρωματίζουμε τη φωνή μας με τη φυσικότητα του ύφους, το ανάλογο ύψος της φωνής, τη συναισθηματική ένταση, την ανάλογη ποιότητα στην ομιλία και την ανάγνωση.⁸ Σημαντική για μια καλή αφήγηση είναι και η προσωπική χαρά, η ψυχική ευφορία και η ικανοποίηση που νιώθει εκπαιδευτικός όταν αφηγείται και το «στήσιμο» του . Συμπεραίνουμε λοιπόν ότι ρόλος του

εκπαιδευτικού είναι καθοριστικός και τρόπος που μιλάει, φέρεται και αφηγείται επηρεάζει τα παιδιά σημαντικά, τα οποία τον μιμούνται σε μεγάλο βαθμό. διήγηση απαιτεί «σπουδή» και μαστοριά και η τέχνη της αφήγησης του εκπαιδευτικού, αλλά και η σχέση του με το παραμύθι, την παιδική λογοτεχνία και το βιβλίο γενικότερα, προδιαθέτει και τη μελλοντική στάση των νηπίων απέναντι στο βιβλίο και το διάβασμα. Είναι πράγματι σπουδαίο να καθηλώσεις με την γοητεία της αφήγησης σου ένα παιδικό ακροατήριο και να κάνεις τα παιδιά να περιμένουν να ακούσουν με λαχτάρα παραμύθια. Μέσα από μια πετυχημένη διήγηση χαίρονται όλοι, νηπιαγωγός και μαθητές. Στο χαρακτήρα, στην ιδιοσυγκρασία, στη διάθεση και στο μεράκι του εκπαιδευτικού είναι να βελτιώσει και να φροντίσει μέσα από τη μελέτη, τον κόπο και την πείρα του την αφήγησή του.

Παρακάτω θα αναφέρω ορισμένες δραστηριότητες που πραγματοποιήθηκαν στο 6ο νηπιαγωγείο Φλώρινας κατά την διάρκεια της πρακτικής μου άσκησης. Εκεί μου δόθηκε η δυνατότητα να παρατηρήσω την αγάπη και την λαχτάρα που τρέφουν τα παιδιά για τα παραμύθια καθώς και να τα ξεφυλλίζουν μόνα τους αντιλαμβανόμενα την ιστορία και την πλοκή του παραμυθιού βλέποντας μόνο τις εικονογραφημένες σελίδες. Επιπλέον αντιλήφθηκα πως διαβάζοντας τα παραμύθια τα νήπια αποκτούσαν άποψη και κρίση σχολιάζοντας τους πρωταγωνιστές και τις συμπεριφορές αντίστοιχα όπως κάνουμε και εμείς στον πραγματικό σύγχρονο κόσμο του σήμερα.

Δραστηριότητες.

1^η Δραστηριότητα	Το παραμύθι το καμένο δάσος.
Στόχοι	Να μάθουν τα παιδιά για την δύναμη της φωτιάς καθώς και για τα 4 στοιχεία της φύσης.
Υλικά-μέσα	Το παραμύθι <το καμένο δάσος> ,
Περιγραφή	Θα διαβάσουμε το παραμύθι με το καμένο δάσος. Ανά διαστήματα θα κάνουμε ερωτήσεις στα παιδιά για την πλοκή της υπόθεσης.
Παρατηρήσεις	Τα παιδιά έκαναν πολλές ερωτήσεις για να μάθουν περισσότερα .
2^η Δραστηριότητα	Διπλή στήλη τι μας άρεσε και τι δεν μας άρεσε από το παραμύθι.
Στόχοι	Να μάθουν τα παιδιά την μέθοδο της δημοκρατίας, να ψηφίσουν και να υποστηρίξουν την άποψη τους.
Υλικά-μέσα	Χαρτόνι, μαρκαδόροι, κόλλα, ψαλίδι, πατιούρες
Περιγραφή	Δημιουργούμε σε ένα τεράστιο χαρτόνι μία διπλή στήλη και βάζουμε τα παιδιά να μας πουν τι τους άρεσε και τι όχι αντίστοιχα. Έτσι θα δημιουργήσαμε μία δίκαιη ψηφοφορία όπου το κάθε παιδίθα έχει το θάρρος της γνώμης του να ψηφίσει οποιοδήποτε κομμάτι της ιστορίας θέλει.
Παρατηρήσεις	-
3^η	Το κοριτσάκι με τα σπίρτα.
Δραστηριότητα	

Στόχοι	Να μάθουν την ιστορία με το κοριτσάκι με τα σπέρτα.
Υλικά-μέσα	Παραμύθι, υπολογιστής, χαρτί, μαρκαδόροι.
Περιγραφή	Διαβάζουμε το παραμύθι το κοριτσάκι με τα σπέρτα και στην συνέχεια βλέπουμε και το παραμύθι σε βίντεο. Μόλις τελειώσει το παραμύθι συζητάμε τι μας άρεσε και τι δεν μας άρεσε. Στην συνέχεια κάνουμε εργασία και ζωγραφίζουμε τι μας έκανε μεγαλύτερη εντύπωση από το παραμύθι.
Παρατηρήσεις	Τα παιδιά στεναχωρήθηκαν με την ιστορία από το κοριτσάκι με τα σπέρτα. Μερικά έκλαψαν και συγκινήθηκαν που ήταν φτωχό, μόνο του και πέθανε. Επίσης τα παιδιά ξεκίνησαν μόνα τους να συζητάνε στην παρεούλα και να ανταλλάσουν απόψεις μεταξύ τους χωρίς την βοήθεια μου.

4 ^η Δραστηριότητα	Η Χιονάτη και οι εφτά νάνοι.
Στόχοι	Να δημιουργήσουν τα νήπια με την κρίση τους τις εικόνες του παραμυθιού στο μυαλό τους.
Υλικά-μέσα	παραμύθι
Περιγραφή	<p>Η νηπιαγωγός διαβάζει το παραμύθι στα παιδιά χωρίς να τους δείξει καθόλου τις εικόνες. Στο τέλος, ένα παιδί τη ρώτησε γιατί δεν τους έδειξε καμία εικόνα την ώρα που διάβαζε το παραμύθι. Η νηπιαγωγός με αυτή την αφορμή ζητάει από τα νήπια να ζωγραφίσουν τις εικόνες του παραμυθιού όπως εκείνα τις φαντάστηκαν και στη συνέχεια να τις συγκρίνουν με αυτές του βιβλίου. Έτσι, τα παιδιά εξοικειώνονται και με το χρώμα και με τις διαφορετικές ερμηνείες σε ένα βιβλίο.</p> <p>Πολλές φορές τα παιδιά αμέσως μετά την αφήγηση ζητάνε να παίξουν το παραμύθι. Αυτό μπορεί να γίνει, είτε στο ελεύθερο παιχνίδι, σαν παιχνίδι ρόλων, είτε πιο οργανωμένα. Η δραματοποίηση μπορεί να γίνει πιο οργανωμένα αν διαθέσουμε χρόνο και μοιράσουμε τους ρόλους στα παιδιά. Μπορούμε ακόμη να επενδύσουμε μουσικά και σκηνικά και να πραγματοποιηθεί ένα μίνι θεατρικό.</p>

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Εν κατακλείδι, θα λέγαμε ότι το παραμύθι ανοίγει δρόμους σκέψης και δράσης, ευαισθητοποιεί αλλά και πείθει για το ανεξάντλητο πεδίο δημιουργικότητας του κάθε ατόμου (παιδιού). Μέσα από τις διάφορες δραστηριότητες τα παιδιά ασκούνται σε διάφορες μορφές συμπεριφοράς και κοινωνικής μαθητείας, αλλά κυρίως, ψυχαγωγούνται. Η κριτική σκέψη του νηπίου οξύνεται. Η μάθηση που συντελείται μέσα από χαρούμενα κι ευχάριστα παιχνίδια έχει αποφασιστική σημασία, καθώς είναι γνωστό ότι η ανάγκη του παιδιού για παιχνίδι είναι σύμφυτη προς το πνεύμα και το σώμα του, ώστε ένα παιδί να ολοκληρώνεται ψυχο-πνευματικά μέσα από το παιχνίδι.

Η παιδευτική και διδακτική αξία των παραμυθιών είναι τεράστια και ανεπανάληπτη και είναι κρίμα να υπάρχουν ακόμα και σήμερα εκπαιδευτικοί που να την αμφισβητούν. Το παραμύθι είναι ένα “πολυεργαλείο” που όπως είδαμε μπορεί να χρησιμοποιηθεί με πολλούς διαφορετικούς τρόπους κι όμως να είναι πάντα αποτελεσματικό.

Κατά συνέπεια, ένα παιδί μαθαίνει πιο ευχάριστα και εποικοδομητικά μέσα από τα παραμύθια και τις παιγνιώδεις δραστηριότητες που μπορεί ένας εκπαιδευτικός να οργανώσει με αφορμή ένα παραμύθι. Στην ουσία, ο μαθητής μαθαίνει πως να μαθαίνει ασυνείδητα, φυσικά και αβίαστα μέσα από το παιχνίδι της μυθοπλασίας και με τη χρήση κατάλληλων για την ηλικία του εργαλείων και εποπτικών μέσων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αναγνωστόπουλος Βασίλης: Τέχνη και τεχνική του παραμυθιού, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1997, σελ. 214-222.
- Αναγνωστόπουλος Β.Δ. (1994). Γλωσσικό υλικό για το νηπιαγωγείο: Από την θεωρία στην πράξη, Αθήνα, εκδ. Καστανιώτη
- Αυδίκος, Ε.Γ. (1997) Το λαϊκό παραμύθι: Θεωρητικές προσεγγίσεις (2η εκδ.), Αθήνα, Οδυσσέας
- Αυδίκος, Ε.Γ. (1999) Μια φορά κι έναν καιρό... Αλλά μπορεί να γίνει και τώρα. Η εκπαίδευση ως χώρος διαμόρφωσης παραμυθάδων. Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα
- Αναγνωστόπουλος Βασίλης - Λιάπης Κώστας: Λαϊκό παραμύθι και παραμυθάδες στην Ελλάδα, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1995, σελ.136-137.
- Μαλαφάντης, Κ.Δ. (1996) <<Παιδαγωγικές διαστάσεις της λογοτεχνίας>>, Νέα Παιδεία
- Μερακλής, Μ.Γ. (2012) Το λαϊκό παραμύθι: Διδακτικές προτάσεις για νηπιαγωγούς και δασκάλους. Αθήνα, Οδυσσέας
- Ντούλια Αθ. (2010) <<Διδάσκοντας μέσα από τα παραμύθια: Δυνατότητες-Όρια-Προοπτικές>>. Πρακτικά του Ελληνικού Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης (ΕΛΛ.Ι.Ε.Π.Ε.Κ.) 5ο Πανελλήνιο Συνέδριο <<Μαθαίνω πως να μαθαίνω>>, 7-9 Μαΐου 2010
- Ράπτης, Δ.Ελ. (2008) <<Η Παιδαγωγική και διδακτική σημασία των λαϊκών αφηγήσεων στην σύγχρονη μαθησιακή διαδικασία>>. Παιδαγωγική-Θεωρία και Πράξη.
- Κουλουμπή - Παπαετροπούλου Κούλα: Η τέχνη της αφήγησης, εκδ. Πατάκη, Αθήνα 1997, σελ. 182-195.
- Cooper J. C., *Ο Θαυμαστός Κόσμος των Παραμυθιών*, εκδόσεις Θυμάρι, 1998.
- Μαλαφάντης Κ., *Το Παραμύθι στην Εκπαίδευση*, Εκδόσεις Ατραπός, 2007.
- <<Λογοτεχνία για παιδιά και νέους>> κ. Γκίβαλου
- Περιοδικό: <<Παράθυρο στην εκπαίδευση>>
- Εγκυκλοπαίδεια <<Δομή>>
- Battelheim B (1976) ; Η γοητεία των παραμυθιών, εκδ. Γλάρος
- Κατσίκη-Γκίβαλου Α(1995) : Το θαυμαστό ταξίδι, εκδ. Πατάκη 28

Παπαδόπουλος Σ. (2007) : Με τη γλώσσα του θεάτρου, εκδ. Γλάρος
Σακκελάρης Χ. (1976) : Το παραμύθι χθες και σήμερα, εκδ. Πατάκη
Vygotwky L.S. (1997) : Νους στην κοινωνία, μτφρ. Α. Μπίμπου και Στ.